Vladan Četković

A SZOCIALISTA SZÖVETSÉG FORRADALMI GYAKORLATA MEGVÁLTOZOTT TÁRSADALMI KÖRÜLMÉNYEINKBEN

A Szocialista Szövetség új szerepe, a politikai rendszerben és társadalom-gazdasági és politikai körülményeink egészében betöltött helye, a megváltozott termelési viszonyokból ered. Az új szervezési mód szükségességéről alkotott homályos elképzelésekben, ez egyes „bölcs elmék" olyan projekciójának és absztrakt programjának tűnik, mely mellőzi az anyagi és a termelési erők fejlődésében elért megnövekedett szintet és a munka megváltozott társadalmi jellegét. Ezek az objektív érvek, hogy a fejlődés adott fokán jelentkező társadalom-gazdasági és politikai ellentéteket felülmúljuk, a szubjektív erők szervezésében magasabb fokot igényelnek. Ezért a Szocialista Szövetségnek ezekben a megváltozott társadalmi körülményekben jelentős helye van, mert ha a szervezeteivel, tribünjeivel, szakosztályaival, fórumaival és más akcióival ezen a területen hathatósan nem működik, akkor számára a politikai hatásgyakorlás klasszikus módszereinél egyéb nem is marad. A Szocialista Szövetség fokozott társadalmi szerepe nemcsak a társadalom osztályelemeinek és társadalmi szervezeteinek igazolását, hanem a társadalmi viszonyok és értékek további fejlesztését is jelenti.

A Szocialista Szövetség nemcsak a múltban volt, hanem ma is jelentős tényező a termelési eszközök, vagyis az egész társadalmi élet, sőt a tudat szférája és az ideológia társadalmasításában is. Ezért a Szocialista Szövetség akcióprogram-irányvonalának tartalmaznia kell és ki kell fejeznie az olyan kérdések és problémák egész komplexumát, amelyek a munkásosztály avantgardjának a helyét határozzák meg. Ez azt jelenti, hogy a Szocialista Szövetségnek rendelkeznie kell olyan képességgel, mely a Kommunista Szövetség eszmei-politikai orijentációját asszimilálja, és a gyakorlatban úgy realizálja, hogy minden egyes emberhez, polgárhoz eljusson. Ezután a Szocialista Szövetségben a munkásosztály, a dolgozók, a különféle gazdasági és társadalmi szervezetek különböző foglalkozású

polgárai felvetik saját problémáikat, összehangolják érdekeiket és koordinálják az akciókat. Az ilyen általánossága mellett is, a Szocialista Szövetség a dolgozók és a polgárok valódi, és a legkonkrétabb szükségleteit és érdekeit fejezi ki. Az integrális értelemben felfogott társult-munkában a társult munka keretein belül kialakult önigazgatási társadalmi viszonyokban és társult munka olyan elemeiben, melyek a társadalmi munka egyes kategóriáit kapcsolják össze: a termelőit és az improduktívot, a termelőit és a társadalmi tevékenységek egyes szféráit, s ezek a Szocialista Szövetség fontos szerepét feltételezik. A Szocialista Szövetségnek az a felkészültsége, mellyel a programjait a tömegek reális érdekeire és szükségleteire alapozza, lehetővé teszi a tömegességet és az emberek széles körű tömörülését és részvételét a kitűzött célok megvalósításában. A tömegesség hiánya a Szocialista Szövetség munkájában és akcióiban lehetetlenné teszi az olyan fórumrendszerű munkamódszer leküzdését és felülmúlását, amely az elmúlt időszak munkáját jellemezte.

Ha a Szocialista Szövetség és a Népfront kapcsolatairól beszélünk, szükséges azt a munka – és működési gyakorlatot felhasználni, amelyben a Népfront növekedett. Ennek a gyakorlatnak az elemzése arra mutat rá, hogy a Népfront különböző viszonyokban és környezetekben az emberek közös és egyéni érdekei alapján miként született meg és egyesült szervezett erővé. Ez az érdek tartalmazta a megszállók elleni harcot és az új szocialista társadalmi viszonyok megvalósítására irányuló törekvéseket. Éppen ezért ez volt a kitűzött feladatok megvalósítására irányuló akciókban az emberek motívuma és mozgatója. Habár abban a korban (1941—1943) elméletileg a Népfrontot meghatározni nem lehetett, ennek ellenére olyan erős szervezetet képviselt, amely az emberek nagyon sok szükségletét elégítette ki. Természeténél fogva már ekkor is társadalmi szervezet volt, mert soraiban a hazafiak, és aktivisták, az ifjúság és a nők széles rétegeit gyűjtötte.

Ma is ha létfontosságú kérdéseket vitatunk meg, ha az emberek olyan tényleges gazdasági és társadalmi érdekeiről van szó, melyekben saját maguk dönthetnek, mely az emberek számára olyasvalamit jelent, ami őket akcióra serkenti, befolyásolja az egzisztenciájukat, életszínvonalukat, akkor az emberek részt vesznek a Szocialista Szövetség szerveinek és tribünjeinek a munkájában.

Fejlődésünk mai fokán az emberek érdekei különfélébbek és bonyolultabbak, mint korábban voltak. Ezek az érdekek a gazdasági igényekben és a különböző környezetekben jelentkező meghatározott társadalmi szükségletek kielégítésében mutatkoznak meg. Más a falusiak, a külvárosi emberek érdeke, mint az urbanizált környezetben élőké. Megtörténik az is, hogy rövidebb idő alatt felépítünk egyes településeket, mint ahogyan benne megszerveznénk a társadalmi életet. Ennélfogva lassabban elégül-

nek ki lakosság egészségügyi, tanügyi, kulturális és más jellegű szükségletei, nem ritkán az ilyen környezetekben rendetlenség, anarchia uralkodik, ami a lakosságnál elégedetlenséget vált ki. Éppen a Szocialista Szövetség az az alkalmas szervezet, mely minden egyes ember, polgár, helyi közösség, kommuna érdekeinek a lényegét, struktúráját megismerheti. Az érdekek magasabb szintű egyesítésének csakis ez lehet az útja. Lényeges az is, hogy az emberek érdekei beépüljenek a társadalom akcióiba, s legyenek megfontoltak és álljanak a társadalom általános szükségleteivel és céljaival kapcsolatban. Ha az érdekek helyes irányt követnek, akkor a társadalmi fejlődés hajtóerejét képviselik. A dolgozók és a polgárok érdekeinek széles körű összekapcsolásával áthidalhatóak az egyes régiók, területek, sőt köztársaságok között jelentkező bizonyos természetellenes és önigazgatásellenes határok is. Ennek az értelme az, hogy különböző érdekek olyan egységes osztályérdekké egyesüljenek, melyek a munkásosztály történelmi érdekeinek az elemeit képezik.

A dolgozók és a polgárok érdekeinek egyesítése megteremti a társult munka és a küldöttrendszer lehetőségeit. Ez ad a Szocialista Szövetségnek teljes értékű tartalmat, mert ha az ember érdekei és az olyan szervezet között, melyhez az egyes ember is tartozik, nincs önigazgatású társadalom-politikai kapcsolat, akkor egyes olyan intézmények és szervezetek létesülhetnek, melyek a valós társadalmi szükségleteken és célokon kívül állnak. A dolgozók és a polgárok inkább kedvelik az akciót és a sikeresen végrehajtott akciót, mint az üres nyilatkozatot, vagy az olyan különböző papírszerű anyagot, mellyel a problémákat lehetetlen megoldani. Az utóbbival bizonyos olyan magántulajdon jogi és csoportérdekek vagy különböző közvetítő és monopolisztikus intézmények keletkeznek, melyek a társadalmi tulajdon, a társult munka és az önigazgatás alapjain kívül állnak. Ezek után nyilatkozatok születnek, tárgyalások folynak arról, hogyam keletkeztek „ezek a dolgok".

Mindezekért nem lényegtelen feltenni a kérdést, mi áll az ember és az ember céljai és szükségletei között? Mi az, ami begyökeredzett a társadalmi életbe és megakadályozza a társadalom reális érdekeinek, szükségleteinek a kielégítését. Annak ellenére, hogy az új Alkotmány 225. szakasza kimondottan megtiltja a monopolisztikus és közvetítő institúciók létesítését, még ma is találkozunk ilyen jellegű regionális és köztársasági keretek közé zárt jelenségekkel[1]. Ezek a jelenségek a gazdasági életben és más társadalmi tevékenységekben nem kívánatos következményeket idéznek elő. Tudatosan és spontán felbontjak a munkásosztály érdekeinek az egységét, elhanyagolják a szolidaritást stb.

A JKSZ X. kongresszusa dokumentumai megnevezik az önigazgatásellenes ideológiát, és ezeknek az eszméknek a hordozóit. Elemzés alá kerültek mindazok az intézmények és szervezetek, amelyeknek közvetítői

jellegük volt. Egyeseknek közülük, mint pl. a külkereskedelmi szervezetek, bankok félig önigazgatási, félig állami jellegű szervezetek alapján tevékenykedtek. Munkájukról csak az embereknek az a szűk köre határozott, amely e szervezetek politikai fórumaiban vagy vezetői beosztásban dolgozott. Az ember és az emberi érdekek, célok, szükségletek, s a felsoroltak egyeztetési módja közötti közvetítés önigazgatásellenes viszonyaiban a technokráciát és a bürokráciát keresték leginkább. A bürokrata-technokrata tevékenykedésről készült elemzések olyan általánosak, gyakran még homályosak is voltak, hogy a társadalmi akciókban nem sok hasznát vehettük, de a bürokráciának és a technokráciának sem jelentettek különösebb akadályt. Bebizonyosodott az is, hogy a bürokratizmus, ilyen izmosan, amilyen volt, alkalmasnak bizonyult arra is, hogy az egyik viszonyból a másikba „költözködjön át", miközben megőrizte társadalmi pozícióit és különböző módszerek és eszközök útján meghosszabította ellenállását a szerzett jogok és számos más anyagi privilégiumok megvédésében.

II.

Az emberek, a dolgozók és a polgárok gyakran felteszik a kérdést, mi az, ami gátolja számos önigazgatási egyezmény és társadalmi megállapodás végrehajtását? Előfordul olyan eset is, hogy a munkaszervezetekben egyes emberek vagy csoportok, amikor a termelés körülményeiről és viszonyairól, az elosztásról, az emberek életszínvonaláról szociálpolitikáról, munkavédelemről stb. döntést hoznak, mellőzik az önigazgatási szocialista elveket. Egyes problémák, ellentétek, valamint az emberek egymás közötti viszonyainak megoldásában tagadják a politikai harc fontosságát és minőségét. A szervezett társadalmi akciók helyett olyan spontanitást hirdetnek, amelyet egyesek saját egyéni céljaiknak megfelelően egyénileg megállapított mércék alapján a „rend" bevezetésére használnak fel, miközben a dolgozók kezdeményezése és energiája eszme nélküli és elkötelezettség nélküli programmá változik át. Ez a jelenség passzivitásra ítéli az embereket, a munkát és az akciót pedig érdektelenné teszi. Zárt körben nagyszámú kompromisszumok születnek. Sok környezetben olyan légkör alakul ki, „hogy csak egymást meg ne sértsük". Egyesek és egyes munkaszervezetek hibáit és fogyatékosságait elnézik. Ha pedig mégis társadalmi akció indulna a körülmények tisztázására, akkor rendszerint az történik, hogy a vétkesek ügyesen kibújnak a felelősség alól. Az ilyen emberek az „erőviszonyok" alakulásán inszisztálnak. Azt mondogatják, lássuk, „milyenek az erőviszonyok"? Társadalmunkban az erőviszonyok úgy alakulnak, hogy az emberek 90% elvileg elfogadja az önigazgatású szocia-

lista rendszert, a Kommunista Szövetség, a Szocialista Szövetség és más társadalmi szervezet akcióit és orientációit. Azok az egyének pedig, akik egyes intézkedésekkel szemben akár tudatosan, akár tudatlanságukból kifolyólag ellenállást tanúsítanak, nem tehetnek fel az „erőviszonyokkal" kapcsolatban kérdéseket. Az erőviszony kialakult és napról napra közelebb kerül ahhoz a ponthoz, mely az önigazgatású társadalmi viszonyok és a munkásosztály történelmi érdekeinek teljes mértékű elfogadását jelenti. Annak ellenére, hogy a programok és az önigazgatási okmányok a feladatokat és a követelményeket és megvalósítási módjukat egyértelműen meghatározzák, megesik, hogy a negatív tendenciók hordozóival történő nyílt konfrontáció elkerülése érdekében a „kisebb ellenállás vonala" logikája alapján születnek meg a határozatok. Az ilyen viszonyulás károsan befolyásolja az önigazgatású társadalmi tudatot és a polgári ideológia, magatartás és viselkedés útjait egyengeti.

Az ilyen magatartás, eszmék és felfogások osztálypolitikai értelemben az opportunizmusban nyilatkoznak meg, de bizonyos esetekben a forradalmi frázis látszatát is kelthetik. Az opportunizmus mindjobban a bürotechnokrata központok tevékenykedése eszközévé és módszerévé válik. Ezek a körök ilyen módon álcázzák valódi érdekeiket, melyeket ha identifikálunk, akkor megkísérlik állásfoglalásukat a viszonyoknak megfelelően módosítani, hangoztatva, hogy „meglehet, hogy így van, de nem feltétlenül szükséges, hogy így is kell, hogy legyen!" Az utóbbi időben mindennel szemben, amit cselekszünk, ami nálunk történik és változik az opportunista magatartás és felfogás igyekszik bizalmatlanságot kelteni.

Az 1965-ös társadalmi és gazdasági reform-kurzus ellenségei is opportunista álláspontot képviseltek. Közismertek e reform céljai és feladatai, az opportunisták mégis a következő kérdést tették fel: „mi történik a munkásosztállyal, ha az összes reformtörekvések megvalósulnak?" Mint ahogyan tudjuk, a reformtörekvések a munkásosztály anyagi és társadalmi helyzetének a javítását célozták, de ugyanakkor a termelésben és az elosztásban jelentkező bürokratizmus és szubjektivizmus ellen is irányultak. A bürokrácia saját érdekeinek a megvédése érdekében demagógus kirohanásokkal és frázisok használatával ügyesen tézist változtat. A szociális demagógia egyes programok és intézkedések megvalósításában az elnapolás eszközévé válik. Ha a szociális különbségek leküzdésére társadalmi és politikai akció indul, demagógusok a produktivitás, a káderek, a szakemberek stb. sorsa felett, „aggódnak", ha pedig a fizetések egyenlősdije ellen indul akció, akkor a munkások legalacsonyabb személyi jövedelme, a szociális esetek sorsa ejti őket „félelembe". Ha a termelésben és a társadalom-politikai szervezetekben a rend és a szervezés javításáról esik szó, a demagógusok azt kérdezik, mi lesz a demokráciával, holott a gyakorlatban mindent az önigazgatás és a szocialista demokrácia ellen

irányítanak. Az ilyen magatartással saját helyzetük és privilégiumjaik elvesztése felett érzett félelmüket nyilvánítják ki. Lényegében a szocialista demagógia és az opportunista magatartás határai igen közel állnak egymáshoz. Így történ ez, mondjuk az új Alkotmány meghozataláról folytatott vita idején is, amikor a szociáldemagógusok is ugyanazt a kérdést tették fel mint az opportunisták: minek az új Alkotmány, s mire jó ez az egész? A felelős személyek nyilvánosságnak adott minden kijelentéseikkel kapcsolatban megkérdezik – mi ennek az értelme? A viszonyok állandó igazi demokratizálódási folyamata ellenére is állandóan arra figyelmeztetnek, hogy a régi viszonyokra térünk vissza. A világosan érthető programokkal és álláspontokkal kapcsolatban is az opportunisták azt kérdezik – „ezek megint mit jelentenek"? Ebben az ügyben nemcsak a feltett kérdés jelent problémát, hanem az a nagy időveszteség is, amit a magyarázkodásokra pazarolunk. Akad arra is példa, hogy ahelyett hogy akcióinkat a viszonyok megváltoztatására irányítanánk, egyes határozatok ismételt magyarázgatását végezzük. Az ilyen jelenség gátolja az egyes társadalmi megállapodások és önigazgatási megegyezések eredményes megvalósítása menetét, az emberekben pedig az önigazgatás célszerűségével szemben bizalmatlanságot szül.

Az opportunistákra az a jellemző, hogy mindent, ami elvszerű, azt antidemokratikusnak, szabadsággal ellentétesnek, nyilvánítanak; mindent ami bizonyos rend bevezetését célozza, antidemokratikus elvnek, bürokráciának stb. kiáltanak ki. A nacionalista törekvéseknek és szépítgetéseknek utat nyitva a politikai opportunizmus a nemzeti és az osztály kérdések magyarázatában igen kitartónak bizonyult. Ezzel kapcsolatban Lenin a következőket írta: „Az opportunizmus és a szociál-sovinizmus politikai tartalma ugyanaz: együttműködés az osztályharcban, a proletár diktatúra és a forradalmi akciók szükségességének a tagadása, a burzsoá legalitás fenntartás nélküli elismerése, bizalmatlanság a proletariátus, de bizalom a burzsoázia iránt. A szociálsovinizmus nem más, mint az angol liberális munkáspolitika, militarizmus és bernsteinizmus közvetlen folytatása és befejezése[2]."

*

Ma a világban a burzsoá elmélet és ideológia az opportunizmust és a hazug forradalmi frázist a munkásosztály vezető szerepének a tagadására használja fel. Olyan nézetek ezek, melyek szerint a társadalmi változások fokozatos átmenet útján történnek, s a változások hordozói pedig a „tanult emberek" és „a haladó egyetemi ifjúság" lenne. Ebben az új „szociális blokkban" ők olyan progresszív erőt látnak, amely képes lenne a társadalmi folyamatok irányítására. Tulajdonképpen olyan funkcionalistákról és

pozitivistákról van szó, akik az osztályharcot tagadva a forradalmi harc és gyakorlat helyett a szociális egyensúlyt hirdetik.

Nálunk az opportunizmus és az opportunista ténykedés hordozói törekvéseiket a hamis demokrácia és a hamis radikalizmus köntösébe bújtatták. Igen ügyesen a liberalisták opportunista álláspontokat és eszközöket építettek ki, amelyek a politikai életben és körülményekben a tevékenykedés elterjedt alakjai voltak. Ezek a körök szavakkal és frázisokkal programjaikban és rezolúcióikban állandóan a „reformálás", a hazug értelemben vett demorácia szükségességéről beszéltek. Az ilyen „reformálás" lényegét és azt a módot, amelyen történt, ha ma elemezzük, megállapíthatjuk, hogy ez az anyagi termeléssel és a politikai szférával szemben tipikus bürokratikus viszony volt, ami nem más, mint teljes mértékben dirigált ideológia. Az állítólagos „dezideologizációról" beszélve ők a Kommunista Szövetséget és a munkásosztályt a gazdasági viszonyokban és a társadalom-politikai életben jelentkező számos kérdés megoldására alkalmatlannak nyilvánították. Ily módon megbomlott a munkásosztály egysége, csoportok és csoportosulások keletkeztek. Az ilyen „reform" a valóságban az olyan elitizmus és bürokrata csoportok érdekeit képviselte, amelyek a gazdasági és finánciális szervezetek és korporációk elszigetelt és önállósított fórumaiban és más központjaiban keletkeztek. Csoport-tulajdonosi institúciók születtek, s ezek ügyvitelüket olyan tőkeviszonyra alapozták, melyek teljes mértékben ellentétben állnak a társadalmi tulajdonnal és az önigazgatással.

Annak ellenére, hogy az etatisztikus-bürokrata restauráció liberalista és politikai opportunista homlokzatú kurzus hodozóinak ellenállását megtörve sikerült nagymértékben kiharcolnunk az új társadalmi viszonyokat, de közben elmulasztottuk, hogy elméletünkben kellő világossággal rámutassunk arra, hol rejlenek az ilyen negatív tevékenység maradványai. Ezek a maradványok továbbra is jelen vannak és gátolják az új Alkotmány és a JKSZ X. kongresszusán hozott határozatok megvalósítására irányuló politikai akciók kibontakozását. A társult munka alapszervezeteinek szervezéséhez és a küldöttrendszer megvalósításához lassan vagy sematikusan fogunk hozzá, gyakran kapcsolatba hozva a régi képviselői és bizottsági rendszert az új delegátusi forma felfrissített bűvös körével. Az opportunisták azon fáradoznak, hogy a küldötteket saját eszközükké tegyék. Hogy elodázzák az olyan forradalmi változásokat, melyek a munkásokat munkájuk eredményeihez kötik, különböző „kompromisszumos és kerülgető utakat" agyalnak ki.

A forradalomban jelentkező akadályok leküzdésében a tömegek forradalmi kezdeményezéséről Lenin a következőket írta: „A forradalom árulóivá válunk, ha a tömegeknek az ünnepélyes energiáját és forradalmi enthuziazmusát nem használjuk fel a közvetlen és döntő elszánt útért

vívott kíméletlen és áldozatkész harcban. A burzsoázia opportunistái gyáván csak hadd elmélkedjenek a jövő reakciójáról. A munkásokat nem félemlíti meg az a gondolat, hogy a reakció kegyetlenkedésekre készülődik, de még az sem, hogy a burzsoázia visszavonulásra készülődik. A munkások nem várnak kompromisszumokra, nem könyörögnek alamizsnáért, ők a reakciós erők kíméletlen megsemmisítését akarják, vagyis a proletariátus és a parasztság forradalmi demokratikus diktatúráját akarják[3]. Megallápíthatjuk, hogy körülményeinkben ma mind kevesebb az eltérés a szavak és a tettek, a normaszerű és a valódi, a proklamációk és a megvalósítás között, habár a Levél a szavak és a tettek közötti eltérések felszámolására vonatkozó üzenete még ma is aktuális, mert ez nem más, mint az opportunizmus ellen vívott forradalmi harc egyik alakja. A munkásoknak az az érdekük, hogy az elfogadott programok és határozatok minél gyorsabban és hatásosabban valósuljanak meg. Azonban továbbra is vannak olyan bürotechnokrata csoportok, amelyek bitorolják a munkások bizalmát és különböző módon igyekeznek megőrizni a régi viszonyokat.

A technobürokrata összefogás elleni harc folyamán a káderpolitika vezetésében uralkodó opportunista módot világosan identifikáltuk. Bebizonyosodott, hogy az ilyen káderpolitika elhanyagolta a széles körű tömeges akciót a káderválasztásban, megakadályozta a forradalmi fejlődésünk érdekeinek megfelelő káderpolitika kibontakozását, helyette csoport- és egyéni érdekek, stb. érvényesültek. A közeli múltban, melynek maradványait teljes mértékben még nem szüntettük meg, az sem volt ritka eset, hogy egyesek saját részükre sajátították ki a káderpolitikát kvázi moralizálási kritériumokat szolgálva. Egyes emberekről, jelöltekről megállapították, hogy „jó ember", „a mi emberünk", „szóra hajló", stb. miközben figyelmen kívül hagyták az egyéni politikai elkötelezettségét, kitartását a társadalom-politikai szervezetek programjainak és céljainak megvalósításáért vívott harcában. Az opportunisták a „saját mértékű emberek" mellett döntöttek, ma is olyanok mellett döntenek, akik nem következetesek, megalkuvók, karrieristák és akik leggyakrabban számolnak azoknak a csoportoknak vagy egyéneknek az érdekeivel, amelyek őket a társadalom-politikai szervezetek vezető állásába juttatták. Ezért a társadalom-politikai szervezetek képviseleti szerveiben és fórumaiban nehezen valósul meg a „munkástöbbség", helyette marad a bürokrata mentalitás és a fórumi munkamódszer.

*

Az opportunista állásfoglalás és tevékenység teljes mértékben ellentétben áll a munkásosztály érdekeivel, lényegében az opportunizmus

az önigazgatási társadalmi viszonyok tagadása. Az a kérdés vetődik fel, hogyan valósítsuk meg a társadalmi határozatokat, gyorsítsuk meg a szocialista átalakulást és hogyan helyezkedjünk eredményesen az opportunista viselkedés minden formájával szemben? Minden tudatos szocialista erőnek az a feladata, hogy az opportunizmus és a forradalmi frázis ellen szervezetten vegye fel a harcot. Ezek a jelenségek különböző formában nyilvánulnak meg, ezért kitartó akciókkal kell őket leküzdeni. Néha nehéz őket felfedezni, mert az opportunista viselkedés mögött álforradalmi frázis és leginkább osztályellenség húzódik meg, ezért az identifikáció feladata a marxista elmélet és a progresszív társadalmi gyakorlatra hárul.

A forradalmi szólamosság a szocialista valósághoz való eszmei-politikai és elméleti hozzáállás olyan különleges módját jelenti, mely leginkább kriticizmusban és álelméleti és áltudományos avangardizmusban nyilvánul meg. Az álforradalmi frázis az „igazságra", a tudományos gondolat sérthetetlenségére, a „krtikai álláspontok" kinyilatkoztatási szabadságára utal, és a dogmatizmus és a revizionizmus széles távköze között mozog. Olyan móddá változott, mellyel egyesek és csoportok politikai céljaikat és ambícióikat nyilvánítják ki. A közelmúltban társadalmi gyakorlatunk rámutatott arra, hogy az ilyen magatartás hamis forradalmi jelszavakkal álcázva milyen mértékben szolgálta a csoportosulások és a frakciók kialakulását. A forradalmi frázisok hívei bírálatukkal „különleges" társadalomgazdasági modelleket, a társadalom új koncepcióját kínálják fel, miközben a valós viszonyok ismerete hiányában hol jobbra, hol balra ingadozva figyelmen kívül hagyják a munkásosztály érdekeit. A „minden létezőre vonatkozó kritikájukkal" tagadják társadalmunk megvalósított eredményeit, mellőzik a közvetlen szocialista demokrácia viszonyai fejlesztésében a szubjektív tényezők szerepét és majdnem teljes egészében tagadják a munkásosztály vezető szerepét. Az üres forradalmi frázisok hívei a valóságban a demokratikus intézmények kijátszására demokratikus jelszavakat használnak fel. Eredményeinket más országok eredményeivel hasonlítják össze, de ebből a bizonyos komparációs módszerből hiányzik a dialektikus és történelmi módszer, így az tűnik ki, hogy társadalmunk kiépítésében elért eddigi eredményeink nem valami jelentősek. Az ilyen vulgáris, pozitivista összehasonlításokban önigazgatású szocialista rendszerünk anarchiának látszik, mert állítólag a munkásosztály állítólagos alacsony képzettségi és műveltségi szintjénél fogva nem képes felfogni az önigazgatást és végrehajtani a korszerű tudományos-technikai forradalom feladatait, s így minden a kaoszra és egyes egyének és csoportok ténykedésére van bízva.

A forradalmi frázis szavakban a szocializmusért száll síkra, de tetteivel azon fáradozik, hogy a szocializmust minél jobban elértéktelenítse. Azt

hirdetik, hogy a demokrácia csúcspontját a politikai rendszeren belül, de különösen a munkásosztály soraiban folytatott spontán tevékenykedés jelenti, miáltal a munkásosztály minél „közvetlenebbül" valósítja meg érdekeit, a szocialista bürokráciával szemben pedig „kiharcolja a maga helyét." Az, ami az átlagosan képzett ember részére érthető, érthetetlen az ües forradalmi frázisok hordozóinak üres tanításában és felfogásában. Ők a demokráciát azonosítják a szabadsággal, miközben hol egyet jelent a demokrácia, hol mást jelent a szabadság[4].

Az üres forradalmi frázis a marxizmusra hivatkozik, de az önigazgatású szocialista gyakorlat elemzésében olyan saját gondolati konstrukciókat használ, amelyek kiforgatják Marx tanait, a gyakorlatra pedig destruktíven hatnak. Gyakran megvitatják az államot és az állam funkcióit. Láthatjuk ezekből a felfogásokból, hogy mennyire következetlenek a proletariátus állami diktatúrájának és az önigazgatás dialektikus egységének birtoklásában vagy feldolgozásában mutatkozik meg üres, életnélküli forradalmi frazeológiájuk minden eszmei tehetetlensége és meddősége. Hol az új társadalmi funkciók államosításáért, hol pedig az összes végrehajtó-politikai funkciók elhalásáért szállnak síkra. Engels Bebelhez küldött levelében a következőket olvashatjuk: „a proletariátusnak az államra nem a szabadság érdekében van szüksége, hanem az állam a proletariátus ellenfeleinek elfojtása érdekeit szolgálja, amint lehetséges lesz a szabadságról beszélni, az álam mint olyan megszűnik létezni." Elméleti állásfoglalásaikat a forradalmi frázis hordozói a gyakorlat politika céljai alá rendelik. Ez a politikai pragmatizmus olyan anarcholiberálisoknak tünteti fel őket, akiket a társadalom-gazdasági és politikai rendszer egysége zavarba hoz, ha pedig magukat a társadalom igazgatása szerepében érzik, koncepciójuk bürokratikus és neoetatisztikus jellegűvé válik.

Megjegyzések

1 Tilos a társult munka szervezeteinek az olyan társulás és más minden olyan tevékenység, mely olyan szervezetek vagy állami szervek társulását szolgálja, melyek munkájukkal a szabad mozgás, a munka és az eszközök társítása, a szabad árucsere és szolgáltatás korlátozására irányulnak, vagy az egységes jugoszláv piacon olyan monopolisztikus helyzetet teremtenek, melyek segítségével olyan előnyöket lehet szerezni, melyek nem a munkán alapszanak, az ügyvitelben pedig egyenlőtlen helyzetet teremtenek vagy megrontják az Alkotmányban megállapított más gazdasági és társadalmi viszonyokat. (SFRJ Alkotmánya)

2 Lenin: Válogatott munkái; Kultura, Bgd 1960, IX. kötet 419 old.

3 Ugyanaz, V. kötet, 98. old.

4 Lenin füzetében „Marxizmus az államról", mely az „Állam és forradalom" című

könyve előkészítő anyagát tartalmazza, a következő olvasható: „általában azonosítják a „szabadság" és a „demokrácia" fogalmát és a gyakorlatban az egyiket a másikkal összecserélik. Éppen a marxizmus vulgarizálói (Kautszkival, Plehanovval és társaikkal az élen) azok, akik így ítélik meg a dolgokat. A valóságban a demokrácia kizárja a szabadságot. Az út a fejlődés dialektikájában a következő: az apszolutizmustól a burzsoá demokrácia felé; a burzsoá demokráciától a proletár demokrácia felé; innen a proletár demokráciától egyetlen út sem vezet." (Idézet: Friedrich Engels, „Szocializmus", történelem, elmélet, gyakorlat, BIGZ, 1973, 193. old.

Rezime

Revolucionarna praksa Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije u izmenjenim društvenim uslovima

Autor ukazuje u uvodnom delu svog rada da potreba novog načina organizovanja i delovanja SSRN proizlazi iz objektivnih razloga, pre svega na osnovu povećanog razvoja materijalnih proizvodnih snaga u nas, i promene u društvenom karakteru rada. Socijalistički savez svojom akcionom i programskom usmerenošću, naglašava autor, mora sadržavati i izražavati čitav kompleks pitanja i problema koji određuju mesto avangarde radničke klase. Zato SSRN mora biti osposobljen da asimilira idejno-političku orijentaciju Saveza komunista, da je realizuje u praksi *dosezući* u svojoj aktivnosti do svakog čoveka i građanina.

Na sadašnjem stepenu našeg razvoja, naglašava autor, interesi ljudi su razvijeniji i složeniji nego ranije. Oni se pokazuju u ekonomskim stremljenjima, u težnji za zadovoljenje veoma različitih društvenih potreba u različitim sredinama. Baš povezivanje i usaglašavanje različitih interesa vrši se danas udruživanjem rada i pospešuje se izgradnjom delegatskog sistema.

U nastavku svog razmatranja autor analizira osnovne karakteristike oportunizma u realizaciji brojnih samoupravnih sporazuma i društvenih dogovora ukazujući da je to poseban vid otpora razvoja samoupravnih društvenih odnosa i jačanju društvene uloge radničke klase i pozicije udruženog rada.

Polazeći od opštih karakteristika oportunizma i lažne revolucionarne fraze u svetu, autor podrobnije karakteriše nosioce oportunističkog delovanja u nas. Autor između ostaloga ukazuje da uprkos tome što smo u velikoj meri uspeli da se izborimo za nove društvene odnose uz *slamanje* otpora nosilaca kursa etatističko-birokratske restauracije sa fasadom liberalizma i političkog oportunizma, nismo dovoljno jasno teorijski pokazali gde su ostaci negativnog delovanja.

Negativno delovanje oportunizma, ukazuje autor, je i dalje prisutno u ometanju političkih akcija u odnosu na sprovođenje novog Ustava i odluka Desetog kongresa SKJ. Sporo se ili šematski pristupa stvaranju osnovnih organizacija udruženog rada, a delegatski sistem se često veštački dovodi u začarani krug starog poslaničkog i *odborničkog* sistema sa novom delegatskom formom. Oportunisti nastoje, izlaže autor, da od delegacija naprave svoj instrumenat, oni nastoje lansirati „kompromisne i okolišne puteve" da bi odložili revolucionarne promene koje povezuju radnika sa rezultatima njihovog rada.

Autor treći deo svog izlaganja završava ukazivanjem na važnost kadrovske politike, na društveno afirmisane stavove u vezi oportunističkog suprotstavljanja klasnom kriterijumu od strane oportunista, na važnost ostvarivanja „radničke većine" u predstavničkim organima i forumima društveno-političkih organizacija.

Rad se završava ukazivanjem na karakteristike praznog revolucionarnog fraziranja kojom se *kamuflira* najčešće oportunističko ponašanje pojedinaca i grupa. Revolucionarno frazerstvo – između ostaloga ističe autor – je specifičan način idejno-političkog i teorijskog pristupa socijalističkog stvarnosti. *Ono* se, najčešće ispoljava kao kritizerstvo, kao lažni teorijski i naučni avangardizam. Lažna revolucionarna fraza pledira na „istinu" i nepovredivost naučnog mišljenja, na slobodu izražavanja „kritičkih stavova." Ona se kreće u širokom rasponu – izražava autor svoje mišljenje između dogmatizma i revizionizma. Ovo je postalo način da po,edinci i grupe ispoljavaju svoje političke ciljeve i ambicije. Naša društvena praksa u bliskoj prošlosti je *pokazala* podseća autor, koliko je ovakvo ponašanje kamuflirano lažnom revolucionarnom frazom poslužilo za grupašenje i frakcionašenje.

U karakterisanju revolucionarnih frazera, autor između ostaloga ukazuje da oni u svojoj kritici nude „specijalne" društveno-ekonomske modele, nove koncepte društva, čas ulevo, čas udesno, bez poznavanja stvarnih odnosa, prenebregavajući interes radničke klase. Njihova „kritička snaga postojećeg" negira postignute rezultate u našem društvu, zanemaruje ulogu subjektivnog faktora u razvijanju odnosa neposredne socijalističke demokracije, a skoro potpuno negira vodeću ulogu radničke klase.

Svoja razmatranja idejne fasade oportunističkog društvenog ponašanja autor završava ukazivanjem da taj politički pragmatizam u idejnom smislu njihove nosioce prikazuje kao anarholiberale kada im smeta kompaktnost našeg društveno-ekonomskog i političkog sistema, a kada sami sebe vide u ulozi društvenih upravljača njihov koncept je birokratski i neetatistički.

Резюме

Революционная практика Социалистического союза рабочего народа Югославии в новых общественных условиях

Во вступительной части своего доклада, автор указивает на то, что надобность нового способа и действия ССРН происходит из обьективных причин, прежде всего на основании увеличенных производительных сил у нас и изменении общественного характера труда. Своим действием и программным направлением, Социалистический союз должен содержать и выражать целую систему вопрос и проблем, которые определяют место авангарда рабочего класса. Поэтому, ССРН должен быть способным ассимилировать идейно-политическую направленность Союза коммунистов, реализовать её на практике и быть доступной и понятной каждому человеку.

На нынешней степени нашего развития, подчёркивает автор, интересы людей более развитые и более сложные, чем они были раньше. Они выражаются в экономических стремлениях и стремлении удовлетворить совсем различные общественные потребности всех людей. Связывание и соглашение различных интересов, осуществляется сегодня именно обьединением труда и ускоряется развитием делегатской системы.

Автор дальше анализирует восновные характеристики оппортунизма в реализации многих самоуправляющих и общественных соглашений, указывая на то, что это особенный вид противодействия развитию самоуправляющих общественных отношений и укреплению общественной роли рабочего класса.

Имея в виду главные характеристики оппортунизма и ложные революционные фразы в мире, автор подробно характеризует носителей оппортунизма у нас. Между прочим, он говорит, что хотя нам в большой степени удалось развить новые общественные отношения и развить сопротивление носителей этатистическо - бюрократических реставраций с фасадом либерализма и политического оппортунизма, мы показали теоретически недостаточно ясно, где остатки отрицательного влияния.

Отрицательное действие оппортунизма, подчёркивает автор, и сегодня мешает политической действительности осуществить план нового Устава и резолюций Десятого съезда СКЮ. Мы медленно или схематически подходим созданию восновных организаций объединённого труда, а делегатская система часто доспевает в заколдованный круг старой посланнической и комитетской системы в новой делегатской форме. Оппортунисты стремлят сделать ,,компромиссные и кружные пути", чтобы отложить революционные изменения, которые свяывают рабочего с результатом своего труда.

В третьей части своего доклада, автор указывает на значение кадровой политики; на общественно подтверждённое понимание оппортунистического сопротивления классному критерию; и на значение ,,рабочего большинства" в представительных органах и форумах общественно-политических организаций.

Автор заканчивает свой доклад, указывая на характеристику пустого революционного фразерства, которым часто маскируются оппортунистические особенности отдельных людей и групп. Революционное фразерство, в прочем, является специфическим образом идейно политического и теоретического подхода к социалистической действительности. Чаще всего, оно обнаруживается критицизмом, ложно теоретическим и научным авангардизмом. Ложно революционная фраза намекает на ,,правду" и неприкосновенность научного мышления, на свободу выражения,,критических положений." Она находится между догматизмом и ревизионизмом. Она стала способом выражения политических целей и амбиций отдельных людей и групп. Наша общественная практика, продолжает автор, недавно показала, насколько такая манера маскированная ложно революционной фразой, способствовала группировке и фракционности.

Характеризуя революционных фразеров, автор подчёркивает, что они предлагают в своей критике ,,специальные" общественно — экономические модели, новые конспекты общества, без знания настоящих отношений, пренебрегая интерессы рабочего класса. Их ,,критическая сила существуемого" отрицает достигнутые результаты в нашем обществе, запуская роль субъективного фактора в развитии отношений непосредственной социалистической демократии и ведущую роль рабочего класса.

Свои взгляды на оппортунистические общественные поведения, автор заканчивает подчёркивая то, что тот политический прагматизм, в идейном смысле, показывает их вождей анархо-либералами, в случае, когда им мешает компактность нашей общественно-политической системи, а в случае, когда они видят себя в роли общественных управляющих, их концепция бюрократическая и неэтатическая.